

suhteen Smith ja Westermarck ovat samoilla linjoilla, eri läh-tökohdista. Jos moraalissa ran-kaiseminen on tärkeää, niin sen kääntöpuolella koemme sympatiana niitä kohtaan, jotka tuottavat meille mielihyvää, ja tämä muodostaa sosiaalisuuden ja yhteisöllisyyden ytimen. Puhumme vastavuoroisista tunteista ja altruismista. Westermarck rakensi perhettä koskevan teoriansa juuri tämän ajatuksen varaan ja joutui silloin konfliktiin Durkheimin kanssa, jolle yksilöiden moraalitunteilla ei juuri ollut merkitystä perhemuotojen selittämisessä. Tunnetusti Durkheimin teorit löivät Westermarckin laudalta. Olen itse yrittänyt osoittaa artikkelissani "Emile Durkheim vs. Edvard Westermarck: an uneven match" (2008), miten Durkheim oli joka kohdassa väärässä ja Westermarck oikeassa niin kutsutun Westermarck-efektin osalta ja miksi juuri siksi Durkheim sai sosiologien jakamattoman hyväksynnän.

Westermarckille perhe ja sukulaissuhteet muodostavat sen perustan, jossa sympatia ja altruismi syntyvät. Sympatian laajeneminen suurempiin yksiköihin ei enää tapahdu luonnonvalinnan pohjalta, mutta lähtökohdista ovat samat sympatian ja altruismin tunteet, jotka alkavat kohdistua muihin kuin omiin sukulaisiin tai heimon jäseniin. Westermarck

uskoi, että sympatian piiri oli jatkuvasti laajeneva. Toisaalta moraalien kehitys edellyttää vastavuoroisuutta sekä positiivisten että negatiivisten tunteiden pohjalta. Pipatti käsittelee teoriaa hyvin perinpohjaisesti ja liittää sen historialliseen yhteyteensä vertailemalla sitä Hutchesonin ja Humen teorioihin.

Se mitä lukija jää kaipaamaan, on yhteys moderneihin moraaliteorioihin. On selvää, että Westermarck on ylivoimainen verrattuna esimerkiksi G.E. Mooren löperöön Etiikkaan (1903), jossa etiikka ja moraalit syntyvät niin sanotusti tyhjästä, mutta miten Westermarck ratkaisisi esimerkiksi kuuluisan junadilemman (onko oikein pelastaa 10 ihmistä uhraamalla yksi ja onko parempi, ettei tarvitse tehdä mitään vai toimia aktiivisesti?) puhumattaakaan esimerkiksi itseohjaaviin autoihin liittyvistä ongelmista. En ryhdy tässä laajemmin spekulimaan asiasta, mutta lienee ilmeistä, että vastaus löytyy yksilöiden moraalitunteista ja niiden vaikutuksesta tilanteeseen, ei yhteiskunnan säännöistä. Eli - westermarckilaiselta kannalta - evoluution tuottamasta yksilön tavasta suhtautua tähän moraaliseen dilemmaan. Olettaisin, että sympatia tuotaisi tässä tulokseksi, että on parempi pelastaa kymmenen elämää kuin yksi ja luulen, että useimmat ihmiset ovat tästä samaa mieltä, varsinkin jos tämä

ei vaatisi heiltä suoranaista toimintaa. Sen sijaan ihmisen työntäminen radalle esteeksi voisi jo tuottaa useimmille moraalisia ongelmia eli myötätunto ei enää riitä pelastamaan kymmentä, jos olisi pakko henkilökohtaisesti aiheuttaa yhden(kin) ihmishengen menetys.

Mutta kaiken kaikkiaan, nyt on siis olemassa nuoren suomalaisen tutkijan teos, jossa tiiviissä muodossa esitetään Westermarckin moraaliteoria, sen peruskäsitteet ja historialliset yhteydet - mikä on hieno suoritus. Suosittelen lämpimästi tutustumista!

J P Roos

Tutkimusmatka Yhdysvaltojen sydänmaille

Jonathan M. Metz: *Dying of Whiteness. How the Politics of Racial Resentment Is Killing America's Heartland*. New York: Basic Books, 2019, 341 s. ISBN 978-1-5416-4498-4

Kirjoittaessani tätä elokuun loppupuolella valkoinen poliisi on juuri ampunut mustaa miestä useaan kertaan selkään Wisconsinin osavaltiossa. Wisconsinissa sijaitsevaan Kenoshan kaupunkiin on kutsuttu kan-

salliskaartin joukot ja alueelle julistettu poikkeustila.

Arvioitavani olevan Jonathan Metzlin kirjan yhteenvetolu-ku kuulostaa tutulta. Siinäkin kuvaillaan, miten valkoinen poliisimies on ampunut mustan miehen. Kyse on vuodesta 2014 ja lopputulemana oli 18-vuotiaan opiskelijan Michael Brownin kuolema Missouriissa.

Jo vuosia – tai oikeastaan vuosikymmeniä – jatkunut rakenteellinen ja usein varsin avoin rasismi on Yhdysvalloissa suuri yhteiskunnallinen ongelma. Yhdysvallat onkin tällä hetkellä jakautuneempi kansakunta kuin koskaan historiansa aikana. Tämä käy ilmi paitsi uutiskuvaa seurattaessa myös lukuisista maassa tehdyistä empiirisistä tutkimuksista.

Kun tartuin kirjaan, ajattelin sen käsittelevän ennen kaikkea poliittista polarisaatiota. Näin ei kuitenkaan lopulta ollut. Kirja kertoo, kuinka amerikkalainen politiikka on epäonnistunut ja seurauksena on yhä eriarvoisempi yhteiskunta. Eriarvoisuus näkyy erityisesti etnisten ryhmien välillä mutta yhtä lailla valkoihoisen keskiluokan ja alemman keskiluokan aseman heikkenemisenä.

Kirja on ajoittain varsin provokatiivinen. Pääviesti käy selväksi heti alussa. Oikeistokonservatiiv-

vien ajama politiikka on ajanut myös valkoiset (republikaaneja äänestävät) amerikkalaiset heikompaan asemaan monien etnisten vähemmistöjen tavoin, ja se näkyy monella eri hyvinvoinnin mittarilla. Tilanne on paradoksaalinen. Konservatiivioikeistokun on nimenomaan korostanut parantavansa yhdysvaltalaisen valkoihoisen keskiluokan ja alemmien luokkien asemaa. Kortensa kekoon tässä mielessä ovat kantaneet niin teekutsuliike kuin sittemmin Donald Trump yhdessä esikuntansa kanssa.

Kirjoittajan mukaan laajan valkoihoisen keskiluokan, niin alemman keskiluokan kuin keskiluokan, aseman heikentymisen taustalla ovat monet koulutukseen, terveydenhuoltoon ja aselakeihin liittyvät poliittiset päätökset. Kirjoittaja tuo selkeästi esille, miten useat näistä keskiluokan pelastamiseksi tehdyistä uudistuksista ovat lopulta heidän omien intressiensä vastaisia, vaikka he ovat niitä itse kannattaneetkin.

Kirjassa tuodaan esille muun muassa, miten merkittävät veronalennukset itse asiassa eivät ole hyödyttäneet juuri ketään muuta kuin kaikkein rikkaimpia. Ihmiset eivät kuitenkaan itse ymmärrä omia taloudellisia intressejään, koska monista poliittisista teemoista on tullut niin vahvasti osa identiteettiä ja poliittisessa retoriikassa on

korostettu uudistusten parantavan nimenomaan valkoihoisten asemaa suhteessa muihin.

Kirjassa on jotain samaa kuin Richard Wilkinson ja Kate Picketin *Spirit level* -tutkimuksessa (2009). Molemmissa asetetaan selkeä argumentti, joka pyritään todistamaan oikeaksi. *Spirit level* -kirja sai ilmestyessään tarkoitushakuisuutensa vuoksi kritiikkiä. Yhtä lailla Metzlin kirjaa voi hyvällä syyllä kritisoida siitä, että se kulkee tavoitettaan kohden niin kovaa kyytiä, että tärkeissä risteyksissä suuntaa ei juuri jäädä pohtimaan.

Huolimatta edeltävästä kritiikistä vain harvoin huomaan innostuvani jostain teoksesta lähtökohdaisesti näin paljon. Kirjan osalta innostuin erityisesti siinä käytetystä monimenetelmällisestä lähestymistavasta. Siinä havainnoidaan, tehdään haastatteluja sekä käytetään myös joitain kyselytutkimusaineistoja ja rekistereihin pohjaavia tilastoja.

Kirja sisältää erittäin kiintoisaa kuvausta tietyistä fyysisistä paikoista, joissa Metzl haastattelee kansalaisia. Havainnoinnit ja haastattelut perustuvat hänen matkoihinsa republikaanien sydänmailla keskilännessä vuosina 2013–2018. Matkoillaan kirjoittaja haastatteli ennen kaikkea valkoihoisia keskiluokkaan tai alemmaan keskiluokkaan kuuluvia kansalaisia.

Aivan tarkkaa aikajännettä kirjassa ei lopulta määritellä, mutta kirja keskittyy viime vuosikymmenen kehitykseen. Joiltain osin Metzl tekee myös tiiviitä historiallisia katsauksia. Tästä parhaimpana esimerkkinä on Kansasin koulujärjestelmän esittely lähes sadan vuoden ajanjaksolta. Aikajänteen pohjalta voi samalla päätellä, että kirja ei ole tutkimus pelkästään Trumpin politiikan vaikutuksista tai epäonnistumisista. Toki kirjassa käsitellään sekä sivutaan viime vuosien politiikkaa, mutta Trumpin politiikka nähdään samalla jonkinlaisena jatkumona pidemmälle linjalle, jossa nimenomaan teekutsuliikkeellä on ollut merkittävä rooli.

Kirja kuvaa laajemmin sitä epäluuloa, jota monilla yhdysvaltalaisilla, erityisesti poliittisen kentän oikealla laidalla olevilla, on valtiota ja sen kansalaisten elämään puuttumista kohtaan. Vastaavasti Metzl itse edustaa vahvasti näkökulmaa, jossa valtiollisilla rakenteilla nähdään olevan merkittävä rooli ihmisten hyvinvoinnin parantamisessa. Tässä mielessä ero perinteisen republikaanin näkemyksiin valtion tehtävistä on varsin suuri.

Rakenteellisesti kirja muotoutuu kolmen luvun ympärille. Kussakin luvuista käsitellään yhtä Yhdysvaltojen osavaltiota: Missouria, Tennesseeä ja Kansasia.

Alueet ovat keskenään vahvasti samanlaisia ja niitä kutsutaan Amerikan sydänmaaksi. Yhdysvaltojen valtiomalli mahdollistaa myös varsin erilaisten poliittisten ratkaisujen tekemisen alueellisesti. Näillä on kirjassa iso rooli. Kolmen osavaltion valitseminen kohteeksi tuo kirjaan hyvän näkemyksen siitä, miten erilaiset uudistukset näkyvät osavaltiotasolla.

Kansasin osalta pääteemana on, miten massiiviset julkisen sektorin leikkaukset näkyivät koulutusjärjestelmässä ja myös sosiaalihuollossa, Tennessee osalta kohteena on terveydenhuoltojärjestelmä ja Missourin osalta aselait. Alueellisen tarkastelun kautta Metzl pyrkii, välillä varsin paljon mutkia oikoen, osoittamaan esimerkiksi, miten Tennesseeessä republikaanit toimivat edullisemman terveydenhuoltojärjestelmän uudistamista ja ”sosialisointia” vastaan, vaikka se olisi ollut myös valkoihoisten etu ja lisäksi parantanut erityisesti monien etnisten ryhmien asemaa terveydenhuollossa. Missourin osalta taas käsitellään ”luonnollista ihmiskoetta”, jossa testattiin, johtaako aseiden määrän lisääminen aseenkanto-oikeuden laajentamisen myötä myös turvallisuuden lisääntymiseen ja vähäisempään rikosten määrään. Jokainen voi itse päätellä, mikä oli kirjan vastaus kokeilun onnis-

tumisen suhteen. Vastaavasti esimerkiksi Kansasissa tapah-tuneiden massiivisten julkisen sektorin leikkausten myötä matalatuloiset maksoivat yhä enemmän veroja samalla, kun heidän lastensa koulutuksen taso oli yhä heikompi.

Kussakin kolmesta osasta on myös mukana kokonaisia pätkiä laajoista haastatteluista. Ne rikkovat hyvin rakennetta. Ylipäätään Metzl onnistuu minusta tuomaan taitavasti esille, että yhteiskuntatieteilijän tehtävänä on ymmärtävä ote suhteessa tutkimuskohteeseen, mutta se ei tarkoita, että samalla hänen tarvitsee hyväksyä esimerkiksi haastateltavansa poliittiset näkemykset. Kirjan toinen suuri vahvuus piilee kirjoitustyyliässä. Yhdysvaltalaiseen tapaan kirja sisältää varsin paljon kertausta, joka pitää lukijan hyvin kiinni tarinassa.

Amerikkalaisen keskiluokan elämästä on kirjoitettu viime vuosina varsin paljon tutkimuksia, populaareja tietokirjoja sekä pamfletteja. Tässä tutkimuskentässä Metzlin kirja erottuu aineistollaan. Haastatteluaineisto yhdistettynä joihinkin yksinkertaisiin tilastotietoihin on varsin kiinnostava yhdistelmä. Kirja lisää varmasti lukijan ymmärrystä erilaisten ihmisten mieli-piteiden taustoista sekä toisaalta siitä, mistä yhdysvaltalainen rasismi nousee.

Kirja kuvaa hyvin sitä, että politiikka on huomattavasti enemmän tunnetta kuin järkeä. Lisäksi se tuo onnistuneesti esille, minkälaiseen jatkumoon Trumpin monia eri ihmisryhmiä syrjivä politiikka Yhdysvalloissa asettuu. Lopuksi on syytä mainita, että kirja toimii hyvänä parina Markku Ruotsilan *Sydänmaiden kapina: Donald Trump, amerikkalainen konservatismi ja äärioikeiston nousu* -teokselle (2018). Kyseinen kirja maalaa pitkän historiallisen kaaren siitä, miksi oli oikeastaan lopulta varsin yllätyksetöntä, että Trump valittiin Yhdysvaltojen johtoon.

Arttu Saarinen

Parisuhdeväkivallan kierre ja siitä selviytyminen uskonnollisen yhteisön piirissä

Satu Lidman: Taivas ja syli.
Kertomus
parisuhdeväkivallasta
vanhoillislestadiolaisessa
perheessä. Helsinki:
Gaudeamus, 2020, 392 s.
ISBN 978-952-345-059-2

Satu Lidmanin teos kertoo parisuhdeväkivallasta, jonka kontekstuaalisena paikkana on vanhoillislestadiolainen

herätysliike. Kyseessä ei ole kuitenkaan tutkimus vanhoillislestadiolaisuudesta, vaan parisuhteessa ilmenevän väkivallan kuvauksesta, syiden pohtimisesta sekä väkivallasta irtaantumisen ja selviytymisen problematiikasta. Teos on monitieteistä väkivaltatutkimusta, johon nivoutuu yhteisöllisyyden ja uskonnollisuuden tarkastelua.

Lidman on tarttunut aiheeseen, joka sinänsä ei ole tuntematon tai tutkimaton. Parisuhde-, perhe- ja lähisuhdeväkivalta on ollut pitkään läsnä tutkimuksessa ja yhteiskunnallisissa keskusteluissa. Myös vanhoillislestadiolaisuus on ollut intensiivisen kiinnostuksen kohteena niin tutkimuksen kuin mediankin piirissä reilun kymmenen vuoden ajan. Lisäksi kirjan teemaa, perheiden sisäistä väkivaltaa, on käsitelty lestadiolaisuutta koskevilla tutkimuksilla. Tutkimus onkin siirtynyt yhä enemmän yhteiskuntatieteellisten teorioiden, kysymystenasettelujen ja ilmiöiden suuntaan aiemmin vallalla olleiden kirkkohistorian ja -sosiologian, teologian ja henkilöhistoriallisten tutkimusten sijaan.

Lidmanin kirjan uutuusarvo piilee aiheen ja aineistojen käsittelytavassa. Väkivaltaa tarkastellaan yhden ihmisen näkökulmasta. Kirjan keskiös-

sä on Päivi, jonka kokemusten kautta katsotaan sekä hänen omaa tietään väkivallan labyrinteissa että väkivaltaa tuottavan aviopuolison sekä Päivin vanhempien, lasten, auttamisjärjestelmän ja vanhoillislestadiolaisuuden tekemisiä ja toimintoja. Kirja jäsentyy ”elämäkertana, jonka tekemisestä vastaa tutkija”. Elämäkerrallisuutta korostaa aineisto, joka koostuu Päivin päiväkirjamerkinnöistä, hänen kirjoittamiinsa runoista, elämäkerta- ja muisteluteksteistä, kirjeistä sekä Lidmanin tekemistä haastatteluista. Aineisto alkaa 1970-luvulta ja päättyy 2010-luvun loppuun. Päivin kokema väkivalta kesti vajaa 20 vuotta. Osa aineistosta on syntynyt väkivallan tapahtumisen aikaan ja osa sen jälkeen.

Aineisto muodostaa varsin ainutlaatuisen kokonaisuuden, jonka avulla päästään syventymään tapauksen problematiikkaan hyvin monitahoisesti ja pitkällä aikajänteellä. Pelkien tavanomaisten tutkimushaastattelujen avulla tulkinnan ja analyysin mahdollisuudet olisivat olleet hyvin paljon kapeammat. Tarkastelujakson ja aineiston ajallinen laueus mahdollistavat väkivaltaan liittyvien ilmiöiden tarkastelun pitkittäisesti ja samalla myös historiallisia muutoksia huomioiden. Muutokset näkyvät niin terapia- ja sosiaalityön